

Remissvar Ds 2018:17 Ändring av det kön som framgår av folkbokföringen

Sammanfattande synpunkter

Sveriges Kvinnolobby tillbakavisar regeringens förslag i sin helhet. Sveriges Kvinnolobby är kritiska till att departementspromemorian genomgående saknar ett jämställdhetsperspektiv och konsekvensanalys utifrån arbetet för jämställdhet och kvinnors rättigheter. Utredningen slår i en mening fast att de betydande reformer som föreslås inte har några konsekvenser för jämställdheten. Hur man har kommit fram till denna slutsats förklaras inte.

Regeringens förslag innebär att *självidentifikation* skulle införas som ny grund för definitionen av kön. Att den juridiska definitionen av kön inte längre ska utgå ifrån den fysiska kroppen utan istället utgå ifrån självidentifikation innebär en grundläggande förändring som, om den införs, kommer ha inverkan på alla delar av samhället. Innan en lagändring kan komma ifråga måste en sådan förändring utredas ordentligt i samråd med en rad myndigheter och expertis. En viktig fråga att utreda är hur kösuppdelad registerdata skulle påverkas och om den skulle ha samma legitimitet som idag om definitionen av kön skulle bygga på självidentifikation.

Sveriges Kvinnolobby ifrågasätter även huruvida regeringens förslag är till barnets bästa. Som regeringen pekar på i promemorian finns det ett behov av att fånga upp individer som kan behöva stöd i funderingar kring sin könsidentitet och barn behöver få komma i kontakt med en instans som kan ge information om beslutet och dess konsekvenser för att kunna fatta välgrundade beslut. Att regeringen mot bakgrund av detta ändå föreslår att ansökan om att ändring av juridiskt kön ska göras ”snabbt, enkelt och transparent” genom en enklare administrativ handläggning hos Skatteverket är märklig. Särskilt som vi vet att 80 procent av de barn som ifrågasätter sin könsidentitet före puberteten ändrar sig senare i livet¹. Med utredningens förslag försätts dessa barn i en svår situation, särskilt då det krävs en prövning för att kunna göra en förnyad ansökan.

Sveriges Kvinnolobby anser att det alltid bör göras en prövning av Socialstyrelsen vid ansökan om ändring av det kön som framgår i folkbokföringen och att en person som gör en ansökan alltid ska erbjudas stöd och information om konsekvenserna av beslutet.

Författningsförslag

5.1 En ny lag om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen

5.1.3 Syftet med lagen

Syftet med den nya lagen anges vara att *personer som upplever att deras könsidentitet inte stämmer överens med det kön som framgår av folkbokföringen ska ha rätt till ändring av det könet.*

Att regeringens förslag gör det möjligt att ändra det kön som framgår av folkbokföringen genom en enkel process utifrån *sälvidentifikation* innebär en i grunden förändrad syn på vad kön är. En definition som utgår ifrån självidentifikasi skulle påverka statistik och registerdata på samhällets alla områden och riskera att få allvarliga konsekvenser för det jämställdhetspolitiska arbetet. En sådan förändring skulle kräva en omfattande utredning där kompetenser från en rad områden behöver höras. Det behöver utredas på vilket sätt en sådan förändring skulle påverka jämställdhetsarbetet och arbetet för att nå de jämställdhetspolitiska målen, se "6.3". Det kan även ifrågasättas huruvida en "enkel och snabb" process är det bästa för barn med könsdysfori, se "5.2".

5.2 Förutsättningar för att ändra det kön som framgår av folkbokföringen

5.2.1 En första ändring av det kön som framgår av folkbokföringen

Regeringen föreslår att barn från 12 år efter ansökan ska få ändra det kön som framgår av folkbokföringen, att det inte ska ställas krav på medicinsk utredning och att processen ska vara "snabb enkel och transparent". Statistiken visar att 80 procent av de barn som ifrågasätter sin könsidentitet innan puberteten kommer att vilja stanna i sitt tillskrivna kön senare i livet. Sveriges Kvinnolobby ifrågasätter om utredningens förslag till förenklad process är till barnets bästa och anser att en prövning måste ske vid det första tillfället för att inte riskera att barn och unga hamnar i en svår situation senare.

Sveriges Kvinnolobby instämmer i regeringens uppfattning att det är viktigt att barn med könsdysfori fångas upp och kommer i kontakt med en instans där de kan lyfta frågor kring sin könsidentitet och sina livsvillkor samt erbjudas det stöd och den information de är i behov av. Vi instämmer även i regeringens konstaterande att det ur ett barnrättsperspektiv är viktigt att personer får tillgång till information om beslutet och dess konsekvenser för att de ska kunna fatta välgrundade beslut som kan påverka deras framtid långsiktigt.

Mot bakgrund av dessa konstateranden är det märkligt att utredningen landar i slutsatsen att Skatteverket ska vara den myndighet som ska ansvara för ansökningar om ändring av det folkbokförda könet när en ansökan görs första gången. Skatteverket har varken kompetensen eller uppdraget att informera, stödja och vägleda barn som har frågor kring sin könsidentitet. Precis som utredningen skriver är stödjande insatser för barn i könsidentitetsfrågor avgörande för deras mående, hälsa och livsvillkor. Om ansökningar skulle behandlas genom en enkel process hos Skatteverket skulle denna möjlighet gå förlorad. Sveriges Kvinnolobby anser att det alltid bör göras en prövning av Socialstyrelsen vid ansökan om ändring av det kön som framgår i folkbokföringen och att en person som gör en ansökan alltid ska erbjudas stöd och information om konsekvenserna av beslutet.

Regeringen framhåller även att vissa konsekvenser av en ändring av juridiskt kön är irreversibla. Exempel på detta är att historik som är kopplad till tidigare personnummer inte per automatik följer med i alla register och system samt att det inte är säkert att handlingar såsom tidigare utfärdade betyg och intyg går att få ut i det nya personnumret. Återigen anser Sveriges Kvinnolobby att den enda rimliga slutsatsen av dessa konstateranden är att barn och unga som ansöker om ändring av juridiskt kön ska få komma i kontakt med en instans där det säkerställs att de får tillgång till information om beslutet och dess konsekvenser. En prövning bör göras vid en första ansökan och sökande bör alltid erbjudas det stöd som de med regeringens förslag erbjuds vid en förnyad ansökan.

Av regeringens promemoria framgår även att det saknas kunskap om livsvillkoren för barn med könsdysfori, att forskning och kunskapsutveckling pågår och att kunskapsläget inom några år sannolikt kommer att se annorlunda ut. Att regeringen trots detta går fram med lagförslag gällande ändring av juridiskt kön för barn är obegripligt.

Det kan anses vara ett ringa beslut för barn och unga att ändra sitt juridiska kön. Många personer som genomgått transition och som senare ångrat processen, s.k. återidentifierade, menar dock att de har upplevt det juridiska könsbytet som ett första steg på en utstakad väg mot en fortsatt process med hormonbehandlingar och kirurgiska ingrepp som sedan varit svåra att avvika ifrån. Om ett barn som har tagit ett första steg på en sådan väg fortsätter att må dåligt framstår ofta medicinsk transition som den enda lösningen, vilket kanske inte hade varit fallet om barnet inte redan hade genomgått juridisk transition. För många barn och unga som befinner sig i en process av att ifrågasätta sin könsidentitet kan det på detta sätt vara svårt att separera den juridiska och medicinska processen. Även detta talar för att dessa personer direkt ska få komma i kontakt med en instans som kan väga in hela barnets livssituation och göra en bedömning av åtgärder utifrån barnets bästa.

Vid en prövning bör det även finnas kompetens kring och vägas in hur det ojämställda samhället och dess snäva könsroller påverkar barn och unga som ifrågasätter sin könsidentitet. En viktig fråga att väga in är om möjligheten för barn att ändra juridiskt kön är en eftergift för det ojämställda samhällets snäva könsroller? Det vill säga är ändring av det juridiska könet för barn rätt väg, snarare än att utmana, utvidga och befria flickor och pojkar från de snäva könsrollerna? Sådana resonemang saknas helt i regeringens promemoria.

Jämställdhetsarbetet syftar till att bryta den hierarkiska ordningen mellan könen och att utplåna de snäva roller som begränsar kvinnors och mäns, flickors och pojkars liv. Målet är att alla människor oavsett kön ska vara fria att leva sina liv och uttrycka sig som de själva vill utan att begränsas av föreställningar kring vad som är kvinnligt och manligt, "flickigt" och "pojktigt". Vid kontakten med barn som ansöker om ändring av juridiskt kön är det viktigt att dessa perspektiv finns med.

5.2.2 En förnyad ändring av det kön som framgår av folkbokföringen

Regeringen bedömer att det finns ett behov av att fånga upp individer som kan behöva stöd i funderingar kring sin könsidentitet, och att det därför bör göras en prövning när en person ansöker om en *förnyad* ändring av det kön som framgår av folkbokföringen. Varför detta behov inte anses behövas vid en första ansökan är ologiskt. Regeringen anför motivet att information om att det kommer att göras en prövning vid en förnyad ansökan kommer att leda till större eftertanke för personer som ansöker om en ändring för första gången samt torde avskräcka personer med avsikt att missbruka systemet. Sveriges Kvinnolobby framhåller att det är omöjligt för barn från 12 år att överblicka och förstå dessa konsekvenser. Rimligare vore att en prövning görs när en individ ansöker om att ändra juridiskt kön första gången och att den sökande alltid erbjuds det stöd som de med utredningens förslag erbjuds vid en förnyad ansökan.

Risken för missbruk

Något som saknas i promemorian är en bedömning av risken för missbruk på så sätt att personer med ont uppsåt kan få tillgång till utrymmen avsedda för att skydda kvinnor. Tillträde genom självidentifikation kan innebära att det blir möjligt för män med ont uppsåt kan ta sig in i könsuppdelade utrymmen genom att påstå att de är transkvinnor. Detta skulle innebära en stor otrygghet för flickor och kvinnor. Sveriges Kvinnolobby hade önskat att regeringen belyst jämställdhetskonskvenser av dessa förslag, bland annat genom att diskutera hur kvinnors och flickors såväl faktiska som upplevda trygghet kan garanteras i olika slags utrymmen.

5.4 Beslutande myndighet

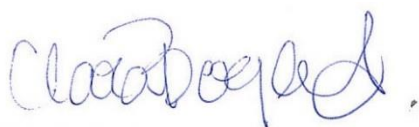
Sveriges Kvinnolobby är kritiska till att Skatteverket är den myndighet som föreslås besluta om ändring av juridiskt könsbyte när ansökan görs för första gången. Vi anser att Socialstyrelsen ska vara beslutande myndighet samt att personer som ansöker om ändring av juridiskt kön alltid ska erbjudas stöd och information.

6.3 Övriga konsekvenser

Sveriges Kvinnolobby är kritiska till att departementspromemorian saknat en konsekvensanalys utifrån jämställdhet. Utredningen slår i en mening fast att de betydande reformer som föreslås inte har några konsekvenser för jämställdheten. Hur man har kommit fram till denna slutsats förklaras inte.

En viktig fråga att utreda är hur offentlig statistik baserat på kön påverkas om könstillhörigheten ändras till att bygga på självidentifikation. Könsuppdelad statistik är grundläggande för jämställdhetsarbetet och hjälper samhället upptäcka och åtgärda skillnader i livsvillkor mellan flickor och pojkar, kvinnor och män. Att all officiell individbaserad statistik ska vara könsuppdelad om det inte finns särskilda skäl mot detta slås fast i statistikförordningen (2001:100). Denna förordning har haft avgörande betydelse för jämställdhetsutvecklingen i Sverige. Innan en eventuell lagändring kan göras måste en utredning först besvara hur denna förändring skulle påverka arbetet med könsuppdelad registerstatistik och ovan nämnda statistikförordning. Det behöver undersökas om den könsuppdelade statistiken skulle kunna användas på samma sätt och ha samma legitimitet som idag om definitionen av kön skulle bygga på självidentifikation.

Stockholm 2018-06-25

Clara Berglund, generalsekreterare

Sveriges Kvinnolobby

Karlbergsvägen 86a

113 35 Stockholm

Telefon: 08-33 52 47

info@sverigeskvinnolobby.se

www.sverigeskvinnolobby.se

ⁱ Louise Frisé, Olle Söder & Per-Anders Rydelius, "Kraftig ökning av könsdysfori bland barn och unga", *Läkartidningen*, 09-10/2017